

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

ГОДИНА II

БЕОГРАД, 13. ДЕЦЕМБАР 1930.

БРОЈ 50

Садржај:

Srpsko-češka fabrika šećera i rafinerija a. d. — Сүприја
 Izvozna i prometna banka — Скопље
 Skopljanska izvozna banka u Скопљу
 Осјечка лџваоница жељеза и творница стројева д. д. — Осјејек
 Stock Brandy Medicinal d. d. — Slav. Пожега

SRPSKO-ČESKA FABRIKA ŠEĆERA I RAFINERIJA A. D. — ČUPRIJA

O njezinom postanku, o toliko interesantnoj koliko i burnoj istoriji opširno smo pisali prilikom analiziranja bilansa za 1928/29. godini u „Analizi bilansa“ „Narodnog Bлагостanja“, br. 19. od 10. maja 1930. godine. Istorija fabrike deli se na dva perioda, od kojih svaki obuhvata po 10 godina: od 1910. godine u kojoj je osnovana (sa radom je otpočela u kampanji 1911/12. godine) do 1920. godine, a tom godinom, u kojoj je završena potpuna reorganizacija, pre svega tehničko-mašinska, počinje drugi period njenoga rada; on je mirniji i mnogo uspešnji.

Danas iznosi glavnica 45 miliona dinara, podeljeno u 100.000 komada akcija à 450 dinara nominalne vrednosti; a u 1920. godini iznosila je 10 miliona podeljeno na 50 hiljada komada à 200 dinara. 1923. godine povišena je na 20 miliona, emisijom novih 50.000 komada akcija. 1927. godine, kao što se to vidi iz donje tablice, izvršena je valorizacija bilansnih investicija, shodno zakonu iz 1926. godine: vrednost investicija povišena je četverostruko; ovako dobivenim viškom od 35.074.000 dotirane su rezerve sa 10.07 miliona dinara (stvaranjem dvaju novih fondova i to valorizacionog rezervnog i fonda za pokriće eventualnih gubitaka) a 25 mil. preneto je na glavicu, koja je time povišena na 45 miliona dinara, prežigosanjem nominalne vrednosti akcija od 200 na 450 dinara nominalne vrednosti.

U toku poslednjih godina, a naročito u periodu od 1925/26. do 1928/29. godine naše su fabrike šećera pokazivale ogroman polet. Prinos šećerne repe bio je u tim godinama kvantitativno veoma dobar, stalno iznad prosečnog, a u 1928/29. godini kampanja je u svakom pogledu rekordna. U tom se dobu naviklo govoriti o prinosu šećerne industrije i o njezinim zaradama samo u superlativima; i to punim pravom, jer su dobiti u poslednjim godinama premašale sva očekivanja. Zbog toga se je velikim interesovanjem ušlo u ovu novu kampanju — koja je međutim donela potpuno razočarenje.

Berba šećerne repe je u prošloj godini podbacila: zbog smanjene površine, zbog slabijeg roda i radi manje sadržine šećera. To se je u punoj meri primetilo tek kod sušenja, obrade, odnosno prepariranja repe za proizvodnju šećera.

Količina repe, koja je u rekordnoj 1928/29. kampanji prerađena, oko 130.000 vagona, dala je preko 12.000 vagona šećera; u ovoj kampanji svega je prerađeno 80.000 vagona, što je dalo 9.000 vagona šećera. Fabrike su u poslednjoj godini plaćale za 100 kg. repe 4 kg. šećera (bez trošarine), što odgovara približno 21 dinar. Ali moramo toj ceni dodati još i druge troškove, kao što su to kamate na predujmove, cene za seme, đubre, nadzor i kontrolu sađenja i t. a. tako, da (prema obaveštenju) košta 100 kg. repe fabrike punih 39 do 40 dinara.

Napomenuli bismo još i to, da su izgledi žetve u ovoj godini veoma slabi; u koliko je do sada utvrđeno, stoji repa kvantitativno i kvantitativno gore no u jednoj od poslednjih deset godina.

Srpsko-češka fabrika proizvela je u ovoj poslednjoj kampanji 1929/30. godine 914 vagona šećera, od ukupnih 9000 vagona. Mi smo već i prilikom analize za prethodnu godinu podvukli, da je fabrika tehnički na vrhuncu. Po količini prerađene repe ona dolazi na peto mesto (u prošloj godini na šesto), ali po randmanu na prvo. Tako je bilo i prošle godine. Desetogodišnji prosečni randman za sve naše fabrike iznosi 11.45%; Srpsko-češka fabrika je imala u kampanji 1928/29. randman od 16.37%; u ovoj pak je opao na oko 13% pri čemu treba napomenuti, da je kod svih ostalih fabrika spao ispod desetogodišnjeg proseka. Maksimalan randman postignut je dakle 1928/29. godine, kad je prerađena repa iz 1928. godine, koja je, kao što je poznato, bila jedna od najpovoljnijih godina po poljoprivredu, pa sledstveno i po kulturu repe. Opađanje proizvodnje odražuje se i na bilans za 1929/30. kampanju; pregleda radi upoređujemo glavne bilansne pozicije za poslednje četiri godine i dobijamo sledeću sliku:

Aktiva	Račun izravnjanja			
	1926 27	1927 28	1928/29	1929 30
	u hiljadama dinara			
Mašine, zgrade	15.086	56.112	54.844	52.873
Inventar	7.518	7.655	5.863	2.688
Roba	1.004	8.201	26.279	29.584
Material	13.663	15.193	11.243	7.361
Hart. od vrednosti	568	650	652	566
Blagajne	1.470	909	10	69
Dužnici	26.085	34.852	27.520	26.971
Prelazne stavke	4.817	2.122	1.671	1.375
Pasiva				
Glavnica	20.000	45.000	45.000	45.000
Reservni fond	2.898	3.256	3.531	3.735
Res. valor. fond	—	8.768	8.768	8.768
Rez. f. za pokr. posl. gub.	—	1.305	1.305	1.305
Nepod. dividenda	88	87	26	15
Poverioci	40.080	61.791	65.428	62.487
Čista dobit	7.153	5.497	4.035	177
Zbir pasiva	70.220	125.706	128.095	121.490
	Račun gubitka i dobitka			
Rashodi				
Proizvodnja	41.894	50.239	57.562	52.927
Fabrič. ekonom	75	391	474	—
Kamate	4.171	5.254	6.429	6.224
Otpisi	1.051	2.932	2.938	2.804
Porez i prirez	2.417	1.160	3.908	1.281

Ažio	196	141	43	—
Čista dobit	7.327	5.497	4.035	177
Prihodi				
Prenos iz prošle godine	939	115	200	299
Bruto prin. iz pr. god.	56.565	65.701	75.191	69.046
Ažio	—	—	—	69
Zbir prihoda	56.969	65.827	75.392	63.415

Zbir pasive ili aktive smanjio se prema 1928/29. godini za 7 miliona na 121.49 miliona, te je čak i manji od kampanje za 1927/28. godinu. To isto važi i za zbir prihoda ili rashoda u računu gubitka i dobitka, gde se pokazuje manjak od 8 miliona na 63.41 miliona dinara. Opadanje volumena poslova vidi se iz svih pozicija.

Roba je povećana za 3 miliona, ali je istovremeno smanjena pozicija materijala za 4 miliona na 7.36 miliona dinara; povećanje robe ukazuje na to, da još velike količine robe nisu prodate. U prošlim godinama naše su fabrike prodale deo svoje proizvodnje u inostranstvo, ali se to ove godine više ne čini, jer se zbog katastrofalnog stanja svetskog tržišta ne postižava veća cena od 1.10 dinara za kg. šećera, dok repa, koju fabrike trebaju da proizvode 1 kg. šećera košta skoro 3 dinara. Smanjena je i pozicija dužnika, za 650 hiljada na 26.97 miliona dinara. Ukupna aktiva iznosi 121.49 miliona dinara; od toga je 55 miliona investicija, izvršenim sopstvenim sredstvima, koje iznose 58 miliona dinara, dok su roba, materijal i dužnici u ukupnoj visini od 63 miliona finansirani stranim sredstvima, iskazanim u bilansu sa 62.5 miliona dinara. Prema tome je odnos pojedinih pozicija aktive i pasive potpuno u redu: mašine, zgrade i inventar pokriveni su glavnicom i rezervama a materijal, roba i dužnici dugovima po tekućim računima. Poverioci manji su prema 1929. godini za 3 miliona dinara, zbog čega je manja i pozicija plaćane kamate u rashodima računa gubitka i dobitka. Čista dobit iskazana je sa 177 hiljada dinara i prema tome u ovoj godini neće doći do isplate dividende, na ime koje se plaćalo prošle godine 7% (a čista dobit je iskazana sa 4 miliona dinara).

Prihodi od proizvodnje manji su za 4.5 miliona i iznose 32.9 miliona dinara; fabrična ekonomija, u prošloj godini bilansirana sa 470 hiljada, u ovoj je godini ukinuta. Porezi i prirezi manji su za 1.7 miliona dinara.

Kampanija Srpsko-češke fabrike šećera trajala je u 1927/28. godini 50 dana, u 1928/29. 59 dana a u ovogodišnjoj 87 dana, za koje vreme je zaposlila 1150 radnika.

IZVOZNA I PROMETNA BANKA U SKOPLJU.

U skopljanskom bankarstvu zauzima Izvozna i prometna banka jedan vidan, upravo dominirajući položaj, i ako postoje i tamni zavodi sa većom glavnicom. Kod nje ne odlučuje glavnica nego njezine veze i pre svega njezina porodica. Izvozna i prometna banka upravo je aristokrat među našim provincijskim bankama i njezina plava krv najčistijeg je porekla. Osnovana je od strane Izvozne banke u Beogradu i Prometne banke u Beogradu. S takvim osnivačima svako mora biti zadovoljan.

Na ovu, veoma uspešnu kreaciju, osnivači su nemalo gordi, jer su prilike i devetogodišnji rad Izvozne i prometne banke pokazali, da je svoje dužnosti pravilno shvatila i da je u čitavom svom radu ostala verna tradiciji i dužnostima koje joj nalaže plava krv.

Osnovana je 1921. godine sa glavnicom od 5 miliona dinara podeljenom na 10.000 akcija à 500 dinara nominalne vrednosti; akcije kotiraju na beogradskoj berzi.

Pored obavljanja svih regularnih bankarskih poslova, popunjava Izvozna i prometna banka u privredi Južne Srbije jednu prazninu, čije su se posledice teško osećale: ona finansira pomoću naročitih kredita Narodne banke našu proizvodnju i trgovinu opijuma. O samom radu u toj važnoj grani kaže se u bančinom izveštaju za 1928. godinu između ostalog:

„Kako je prošle godine Narodna banka pokazala pohvalnu gotovost da pruži naročite kredite radi pomaganja i olakšanja trgovine opijumom, te domaći trgovci mogu uspešno konkurisati stranim, koji dolaze u našu zemlju i direktno vrše kupovinu, to je i naša ustanova, kao što napred iznesmo, koristila i taj kredit od Narodne banke dajući ga trgovcima uz zalogu robe. Svakako, da će izvesnim potrebnim izmenama i dopunama u pravilniku Narodne banke o kreditovanju trgovine opijumom, naredne godine biti još veće koristi po naše trgovce i proizvođače. Mi podvlačimo zahvalnost Narodnoj banci za ovakvo njezino staranje za Južnu Srbiju.”

Međutim, u izveštaju za 1929. godinu, više se ne govori o trgovini opijumom i to iz razloga, što je proizvodnja u 1929. godini potpuno podbacila.

Prošle godine je završena palata Izvozne i prometne banke.

Kako su se razvijali bančini poslovi, u toku poslednjih triju godina, pokazuje upoređenje glavnih bilansnih pozicija:

Račun izravnjanja.

Aktiva	1927.	1928.	1929.
	u hiljadama dinara		
Gotovina	549	1.735	1.535
Eskont	23.585	34.386	27.719
Hartije od vrednosti	14	—	60
Tekući i ostali računi	3.480	5.073	1.995
Nepokretnosti	1.414	1.646	3.329
Nameštaj i pribor	1	1	1
Kaucije, otplate ostave i t. d.	18.187	24.387	24.421
Pasiva			
Glavnica	5.000	5.000	5.000
Rezervni fond	1.562	920	1.056
Amortizacioni fond	—	1.107	1.241
Fond za povećanje glavnice	—	400	600
Tekući i ostali računi	15.791	11.457	8.621
Ulozi na štednju	5.366	9.345	9.937
Reeskont	—	13.216	6.977
Kaucije, otplate, ostave i t. d.	18.187	24.387	24.421
Prenosni računi	361	395	257
Tantijeme	257	295	216
Dividenda	700	700	700
Zbir aktive ili pasive	47.231	67.229	59.061

Račun gubitka i dobitka.

Rashodi	1927.	1928.	1929.
Kamata	1.175	1.716	1.969
Plate, kirije, porezi i t. d.	796	1.030	1.294
Fond za otpis nepokret. imanja	119	281	134
Dotacija rezervnom fondu	160	184	135
Fond za poveć. bančine glavnice	—	400	200
Tantijema	257	295	216
Dividenda	700	700	700
Prihodi			
Kamata	1.585	2.978	3.070
Provizije	1.503	1.488	1.423
Prihodi od nepokretnosti	120	140	35
Naplaćena sumnj. potraživanja	—	—	122
Zbir rashoda i prihoda	3.209	4.607	4.650

Zbir aktive ili pasive bio je najveći u 1928. godini, u kojoj premaša 67.23 miliona dinara; prema 1927. godini veći je za čitavih 20 miliona, dok je u 1929. godini za 8 miliona manji, ali je prema 1927. godini ipak veći za punih 12 miliona dinara. Manjak možemo objasniti nerodicom opijuma u 1929. godini i opštim smanjenjem volumena poslova, zbog privredne krize. Glavnica iznosi kao što smo već napomenuli 5 miliona dinara, a fondovi (amortizacioni, redovni rezervni i fond za povećanje glavnice) iznose u 1929. godini ukupno 2.9 miliona dinara ili 58% glavnice. Povećanje fondova postaje očigledno, ako zabeležimo, da su u 1927. godini iznosili 31%, a u 1928. godini 48%

od glavnice. To snažno jačanje rezervnih fondova, u godinama privredne krize, dokaz je mudre bančine politike. Povećanje po-
tiče osnivanjem dvaju novih fondova (u 1928. godini) i to
amortizacionog i fonda za povećanje glavnice. Sopstvena sred-
stva iznose dakle u 1929. godini 7.9 miliona dinara.

Strana sredstva, naime tekući pasivni računi, ulozi na
štednju i reeskont iznosili su u 1927. godini 21.16 miliona, u
1928. godini 34.02 miliona, a u 1929. godini 25.54 miliona di-
nara. Ulozi na štednju stalno su veći: u 1928. prema 1927. go-
dini za 4 miliona; u 1929. godini porast je sporiji; iznosi svega
600 hiljada kod 9.94 miliona dinara. Tekući i ostali računi, koji
su u 1927. godini bili 15.79 miliona, u narednim godinama opa-
đaju, na 11.46 miliona u 1928. i na 8.62 u 1929. godini. Pošto
u 1927. godini nije zasebno iskazan reeskont, to će u iznosu od
15.79 miliona biti ubrojena i ova pozicija; u 1928. godini iska-
zan je reeskont sa 13.22 miliona, a u 1929. godini manji je za
skoro polovinu; i iznosi 6.98 miliona dinara. Treba imati u vidu,
da su najjači i najrenomiraniji srbijanski novčani zavodi osni-
vači i kreditori Izvozne i prometne banke u Skoplju; ona može,
ako joj je potrebno, u svako doba da dobije jeftinih sredstava,
skoro bismo rekli, u neograničenim iznosima; međutim ona se
time ne koristi i primećuje se, da je prema ranijim godinama
volumen stranih sredstava osetljivo smanjila; to je dokaz ve-
like bančine predostrožnosti i ne može se dovoljno pohvaliti. To
podvući, duplo je važno kod Izvozne i prometne banke; malo
je zavoda, kod kojih je iskušenje ulaznja u uvek nove, često i
riskantne poslove toliko veliko, kao kod nje, jer je malo zavoda,
koji na relativno tako lak način dolaze do novih sredstava.
Uprava je uvek umela, da se toga kani.

Ukupna sredstva, koja su se od 27.72 miliona u 1927. go-
dini popela na 41.4 miliona u 1928. godini i na 33.43 miliona u
1929. godini, plasirana su na sledeći način: 27.72 miliona na
eskont menica, na tekuće i ostale račune 1.99 miliona, na nepo-
kretna imanja 3.33 miliona, a u hartije od vrednosti 60 hiljada
dinara.

Posao, koji se skoro isključivo neguje, je eskont menica.
Od 23.58 miliona u 1927. godini porastao je eskont u 1928. go-
dini za 11 miliona na 34.38 miliona, da se u 1929. godini opet
smanji na 27.72 miliona dinara. Tekući i ostali računi povećani
su od 3.48 miliona na 5.07 miliona u 1928. godini; u 1929. go-
dini u toj se grani primećuje relativno najjača redukcija za
preko 3 miliona na 1.99 miliona dinara. Vrednost bančnih nepo-
kretnosti povećana je u toku poslednjih godina za preko
100%; u 1928. godini iskazana je za 240.000 din. veća no u 1927.
i iznosi 1.65 miliona dinara; u 1929. godini, dovršenjem sop-
stvene palate vrednost je nepokretnostima bilansirana sa 3.33
miliona dinara, i ako je njezina današnja realna vrednost mnogo
veća. Nameštaj i pribor otpisani su te se zbog evidencije iska-
zuju sa 1 dinarom.

U računu gubitka i dobitka pada u oči znatan porast
prihoda od kamata; prema 1927. godini veći je za 100%, dok su
prema istoj godini prihodi od provizija za 80 hiljada dinara
manji, i iznose 1.42 miliona dinara. Prihodi od nepokretnosti u
porastu su u 1927. i 1928. godini, a u 1929. godini manje su
iskazani za 105.000 dinara u visini od 35 hiljada. U 1929. godini
pokazuje se nova pozicija, koja u ranijim godinama nije bila:
naplaćena sumnjiva potraživanja u iznosu od 122 hiljade. To
dokazuje na rigorozno čišćenje u ranijim godinama; ali pošto
je od tih potraživanja u toku vremena ipak nešto naplaćeno, u
ovoj je godini proknjiženo kao čisti prihod.

Bruto dobit iznosi u 1929. godini 4.65 miliona dinara;
ako od tog iznosa odbijemo plaćenu kamatu za tuđa sredstva
i opšte bančine troškove u ukupnoj visini od 3.26 miliona di-
nara, onda dobijemo čistu dobit od 1.39 miliona dinara. Podela
dobiti izvršena je na sledeći način: 100.000 dinara na ime 14%
dividende (nepromenjeno kroz sve tri poslednje godine) 216.000
dinara na ime tantijeme upravnom i nadzornom odboru a 470
hiljada dinara dotirano je rezervnim fondovima i to: fondu za
otpis nepokretnog imanja 134 hiljade (u 1928. godini 281.000),

rezervnom fondu 135 hiljada (u 1928. godini 184.000) i fondu
za povećanje bančine glavnice 200.000 dinara (u prošloj godini
400 hiljada, tako da iznosi taj fond svega 600.000 dinara).

Upravi Izvozne i prometne banke u Skoplju nalaze se
g. g.: Miloš Savčić, predsednik; Dr. Vlada Marković, potpret-
sednik; članovi: Voja P. Pavličević, Nikola I. Panić, Toma Po-
pović, Nikola C. Sidić, Đorđe Čičarpić, Šani Idriz; a nadzorni
odbor sačinjavaju g. g.: Todor Vasojević, Pera T. Milanović,
Dragomir M. Leko, Zdravko T. Todorović, Nikola I. Panić.

SKOPLJANSKA IZVOZNA BANKA U SKOPLJU.

Skopljanska izvozna banka u Skoplju osnovana je u 1921.
godini sa glavnicom od 2 miliona dinara; pošto su ova sredstva
bila i suviše malena, osnivači su u 1923. godini pristupili povi-
šenju glavnice na 5 miliona, podeljeno u 10.000 akcija a 500
dinara nominalne vrednosti.

Skopljanska izvozna banka ima široko razgranat ban-
karski posao sa rigorozno izabranom, prvoklasnom mušterijom;
osim toga ona uzima i vidnog učešća u pogledu industrijaliza-
cije Južne Srbije, i to naročito u elektrotehničkoj grani, u Skoplju
i Tetovu. Tetovska električna centrala je najveće preduzeće
svoje vrste na našem Jugu i Skopljanska izvozna banka ima da
se ponosi, što je, zajedno sa Leskovačkom centralnom bankom
u Leskovcu, učestvovala u ostvarenju tog preduzeća.

Pošto je bančin ugovor o zakupu Električne centrale u
Skoplju sa Opštinom grada Skoplja istekao 15. avgusta 1928.
godine, to je Tetovsko industrijsko a. d. u Tetovu, na koje su
i prava Izvozne banke prenešena, zaključilo nov ugovor sa Skop-
ljem, na koji si je način osigurao veću potrošnju za period od
5 godina. Društvo raspolaže dvema turbinama hidro-centrale u
Tetovu sa 2450 konjskih snaga i jednom kaloričnom centralom
(podignutom od strane Skopljanske izvozne banke) sa 350-
konjskih snaga, a godišnja potrošnja premaša 1 milion kilovat-
sati. Električna centrala u Skoplju, koju je imala Izvozna banka
u zajednici sa Leskovačkom centralnom bankom, prodana je
1928. godine sa svim kablovima, varoskom mrežom, transfor-
matorima i sv'm mašinerijama Tetovskom industrijskom a. d.
za sumu od 5.15 miliona dinara, na koji su se način povećale i
investicije industrijskog preduzeća. U 1929. godini je Lesko-
vačka centralna banka prodala svoje učešće za 20 miliona di-
nara, dok Skopljanska izvozna banka to nije učinila. U svom
izveštaju za 1929. godinu ističe, da ima u pomenutoj električnoj
centrali plasiran dobar deo kapitala u akcijama i u kreditiranju
iste, ma da „do danas“ banka od tih akcija još nije videla divi-
dende, zbog proširenja postrojenja.

Osim toga banka se bavi i parcelacijom, prodajom pla-
ceva u Skoplju; u izveštaju za 1929. godinu se sa zadovoljstvom
napominje, da je i pored novčane krize prodat dobar deo pla-
ceva po već utvrđenim cenama. U izveštaju za 1929. godinu čit-
tamo, da se od zemljišta, koje ima banka u zajednici sa firmom
Bunjak, Varon i Radosavljević, zvano „Bunjakovac“ nije moglo
prodati ni jedan plac usled toga, što je Skopljanska opština me-
njala generalni plan Skoplja i banka nije bila u mogućnosti da
saznaje tačne mere pojedinih blokova — što je imalo za posled-
icu ustezanje interesenata od kupovine.

Upoređenje glavnih bilansnih pozicija za poslednje tri go-
dine pokazuje razvijanje bančnih poslova:

Račun izravnjanja.

Aktiva	1927.	1928.	1929.
	u hiljadama dinara		
Gotovina	228	349	707
Potraživanja kod novčanih zavoda	7	159	129
Menice	7.003	8.107	9.143
Hartije od vrednosti	—	2.398	2.447
Vrednost rezervnog fonda	66	70	70
Industrijska preduzeća	1.300	—	—
Zaloge	—	5	15

Nepokretnosti	930	1.322	1.174
Razni dužnici	2.476	1.459	1.322
Nameštaj posle otpisa	55	70	73
Kaucije, ostave, garancije i t. d.	8.736	9.386	13.926
Pasiva			
Glavnica	5.000	5.000	5.000
Fondovi	454	545	631
Ulozi na štednju	1.452	3.374	5.048
Razni poverioci	2.257	2.043	1.674
Reeskont	2.162	2.250	2.016
Nepodignuta dividenda	7	9	8
Kaucije, ostave, garancije i t. d.	8.736	9.386	13.926
Tantijeme i dnevnice	50	50	115
Dobit za podelu akcionarima	500	500	500
Zbir aktive ili pasive	20.572	23.227	29.008

Račun gubitka i dobitka.

Rashodi			
Režijski troškovi	395	564	522
Kamata	456	815	844
Otpisi	5	56	32
Čista dobit	625	625	625
Prihodi			
Od kamata i provizija	1.249	1.468	1.917
Od hartija od vrednosti	9	182	13
Od nepokretnosti	572	416	93
Zbir prihoda ili rashoda	1.831	2.066	2.024

Sopstvena sredstva nalaze se u porastu: od 5.45 miliona u 1927. godini povećala su se na 5.63 miliona u 1929. godini. Strana sredstva (ulozi na štednju, poverioci i reeskont) su u svome zbiru u porastu: od 5.87 miliona u 1927. godini na 7.67 miliona u 1928. i na 8.74 miliona u 1929. godini. Ako pak pogledamo kretanje pojedinih pozicija, onda primećujemo da se nalaze u porastu jedino ulozi na štednju, a da su ostale pozicije u opadanju. Ulozi na štednju upravo su kolosalno porasli: od 1.45 miliona u 1927. godini na 5.05 miliona u 1929. godini. Ovaj je porast veoma značajan znak za poverenje koje banka uživa.

U pogledu reeskonta čitamo u izveštaju za 1928. godinu sledeće: „Kao što se iz bilansa vidi da je naš eskont na dan 31. decembra 1928 god. iznosio Din. 8,107.235.— dok je reeskont po odobrenim nam kreditima od strane Narodne banke i Državne hipotekarne banke izneo 2.250.000.— tako usled manjka u kreditima nismo bili u stanju bančinu delatnost razviti, ali se nadamo da će nam Narodna banka, Državna hipotekarna banka i Poštanska štedionica ispraviti — povećati dosadanje kredite našta im unapred najlepše zahvaljujemo”.

A po istome pitanju kaže se u izveštaju za 1929. godinu: „da nam je Privilegovana Narodna banka i Poštanska štedionica povećale naše dosadanje kredite, a nadamo se da će i Državna hipotekarna banka takođe to povećanje učiniti”.

Ukupna sredstva, u iznosu od 14,37 miliona dinara, plasirana su: pre svega u menice 9.14 miliona dinara, u hartije od vrednosti 2.45 miliona, u nepokretnosti 1.17 miliona, u blagajni i kod novčanih zavoda (od toga najveći deo kod Narodne banke) 836.000 i t. d. Menični krediti porasli su prema 1927. godini za 2.14 miliona, koje se moglo odobriti zbog povećanja uloga na štednju, makar da su reeskont i poverioci manji no ranijih godina. Pozicija hartija od vrednosti izkazana je tek u 1928. i 1929. godini u iznosu od 2.45 miliona dinara (porast prema ranijoj iznosi 50 hiljada dinara); pozicija industrijska preduzeća, u visini od 1.3 miliona u 1927. godini, u narednim godinama više nije iskazana, zbog već pomenute prodaje. Protuvrednost je verovatno ušla u novoiskazanu poziciju hartija od vrednosti i u kredite. Prema 1927. godini takođe su znatno smanjeni dužnici po tekućim i raznim računima; to je u vezi sa otkazom tuđih sredstava veoma mudro učinjeno. Smanjenje bilansne vrednosti zemljišta objašnjava se time, što je naplatila

banka od svoga potraživanja za prodane placeve ranijih godina 148.000 dinara.

Račun gubitka i dobitka pokazuje, da su prihodi od kamata i provizija u stalnom porastu: od 1.25 miliona u 1927. godini na 1.92 miliona u 1929. godini; prihodi od hartija od vrednosti manji su prema 1928. godini, i iznos od 13.000 dinara predstavlja naplaćene kupone. U velikom su padu i prihodi od nepokretnosti.

U rashodima primećujemo, da su režijski troškovi prema 1928. godini smanjeni za 42.000 dinara; plaćena je kamata prema 1927. godini mnogo veća, zbog porasta pozicija uloga na štednju; otpisi se kreću u malim iznosima, što dokazuje, da banka uopšte nema sumnjivih potraživanja. Iskazana čista dobit jednaka je sve tri poslednje godine: 625.000 dinara od toga 500.000 kao 10% dividenda akcionarima. Dividendna je politika stabilna: u 1921. godini nije se plaćalo ništa, u 1922. god. 5% a u svim narednim godinama 10%. Politika stabilne dividende jedna je veoma potrebna mera.

ОСЈЕЧКА ЉЕВАОНИЦА ЖЕЉЕЗА И ТВОРНИЦА СТРОЈЕВА Д. Д. — ОСИЈЕК

Биланса Осјечке љеваонице жељеза и творнице стројева за 1929. годину у двама важним позицијама битно се разликује од биланса ранијих година. Прва је разлика да акционарски капитал износи данас 5 милиона динара уместо 2.5 милиона ранијих година. Концем 1928. главница је исказана са 3 милиона 750.000 динара. Ну док је то повишење главнице уследило валоризацијом инвестиција, према закону о валоризацији из године 1926., повишење главнице на 5 милиона динара уследило је ефективним уплатама. А всома је мало наших акционарских друштава која су се усудила да последњих година проведу једно јаче повишење главнице и да би то повишење и успело. Акције Осјечке љеваонице стоје на загребачкој берзи врло високо. То је најбољи доказ о успеху емисије.

Друга је важна разлика између биланса за годину 1929. и оне ранијих година: знатан пораст чистог добитка. У години 1926. показан је добитак од само 11 хиљада динара. Године 1927. добитак износи 152 хиљаде. За 1928. годину исказан је добитак од 229 хиљада динара.

За годину 1929. чисти добитак изказан је са 488 хиљада динара или више него двоструко од 1928. године. То је најбољи доказ о просперитету подuzeћа. За прошлу пословну годину исплаћена је дивиденда од 8%.

Осјечка љеваоница изграђује се у једно подuzeће великих димензија. Прошле године усавршено је оделење за господарске стројеве и тако изграђено да је капацитет знатно повишен.

Поред тога прошле године је знатно развијена и фабрикација материјала за ускотрачне жељезнице.

У овој години учињен је знатан напредак. Код једне веће лицитације пољопривредних стројева одржаној у Румунији, остала је досталац Осјечка љеваоница, макар је конкуренција била веома јака. Суделовале су многе стране фирме. Код изградње електричних дизалица за наше државне жељезнице досталац је опет била Осјечка љеваоница.

Билансе за 4 последње године овако изгледају:

Активa	1929.	1928.	1927.	1926.
Зграде и земљишта	3.236	3.023	1.553	1.260
Уређај	2.028	1.803	1.680	1.489
Ефекти	2.173	1.901	1.120	624
Благajна	27	29	31	45
Дужници	8.260	6.517	1.718	1.068
Сировине и фабриката	1.296	2.337	1.228	2.107
Пасива:				
Главница	5.000	3.750	2.500	2.500
Резерва	1.915	1.653	1.576	1.576

Резерва валоризације	439	439	—	—
Фонд амортизације	2.451	2.015	1.500	1.380
Реесконт	741	1.500	1.500	1.125
Повериоци	5.985	6.021	—	—
Добитак	488	229	152	11

Инвестиције износе 5 милиона 250 хиљада. Фонд амортизације 2 милиона 450 хиљада. По томе права вредност инвестиција изказана је само са 3 милиона динара. Властита средства изнашају : главница 5 милиона и 2 милиона 300 хиљада резерве. Према томе властита средства далеко су јача него инвестиције. Дужници су знатно већи него повериоци заједно са кредитима Народне банке, што је још један доказ више о повољној структури подuzeћа. Јер код нас је код индустријских подuzeћа редовита појава да су веровници далеко јачи него дужници и да камати абсорбирају претежни део добитка на фабрикацију. Знатан износ ефеката има се приписати чињеници да се у рукама Осјечке леваонице налази претежни део акција „Титан“ Камник, који се исто повољно развија. Повећање ефеката у прошлој години ваљда је у вези са уписом акција Привилеговане аграрне банке.

Вредност зграда и земљишта изказана је са 400 хиљада динара више него прошле године. Значи да су вршене нове инвестиције што је опет у вези са проширењем продукције.

Проширење и обнова предузећа је и даље у току. Тенденција је Осјечке леваонице да приступи фабрикацији и других артикала жељезне индустрије који се сада импортирају из иностранства. То вреди нарочито за пољопривредни алат и пољопривредне стројево.

Рачуни губитка и добитка овако изгледају :

Приходи :	1929.	1928.	1927.	1926.
Бруто добитак	5.305	4.454	3.472	4.347
Расходи :				
Пословни трошак	4.382	3.851	2.665	2.946
Отписи	435	373	262	224
Порези	—	—	404	1.169

Последње две године порези нису нарочито исказани него су унесени међу пословни трошак на којем су рачуну концентrirани сви издатци. Отписи изнашају 435 хиљада динара. Како је ефективна вредност инвестиција испод 3 милиона, то значи да се отписује читавих 15% вредности.

Осечка леваоница све се више и више развија у водеће подuzeће жељезне струке. А константним проширењем продукције, њезин капацитет се све јаче развија. Знатну конкуренцију причињава Осјечној леваоници роба, повучена из Немачке, на рачун репарација.

STOCK BRANDY MEDICINAL D. D., SLAV. POŽEGA.

На изванредној главној скупштини која је била одржана пред неколико недеља „Stock Cognac Medicinal d. d.“ у Slav. Požegi променио је свој назив у „Stock Brandy Medicinal d. d.“. То је у вези са трговачким уговором са Француском. У том уговору ми смо се обавезали да нећемо дозволити да се у нашој држави стављају у промет вина и производи добивени од вина, која носе име једног места или краја из иностранства. По том уговору у будуће моћи ће се код нас стављати у промет под именом шампанјас само онај шампанјас, који потиче из Француске. Исто тако под именом „cognac“ моћи ће се код нас ставити у промет само они дестилати вина који се увозе из Француске. Time није забрањено да и ми производимо пенушава вина нити винске дестилате, као Dubonnet, Pernot, Birre и како се зову сви ти француски дестилати. Ми их само под тим именом нећемо моћи стављати у промет.

Загребачка трговачка комора држала је пред неколико месеци једну анкету домаћих интересата да би се дали други називи за домаћу продукцију cognaca. Било је изнесено неколико предлога као, vinovac, Brandy и слично.

Stock Cognac Medicinal није саčekао дефинитивни резултат анкете. Упоглед домаћег назива за cognac, већ је сам у свом наслову изменио рећ „Cognac“ са „Brandy“.

Stock Brandy наравно producirати ће и даље и свој „cognac“ како га је producirао и досада. I кад консумент буде и даље тражио да му се даде cognac Stock, трговач или гостioničар дати ће му Stock Brandy и све ће бити у реду. Не држимо да услед тога што на флаши домаћег cognaca неће смети бити написано да је то cognac, да ће потрошња француског cognaca бити бог зна како већа. Или да ће услед тога да strada домаћа продукција.

Билансе за 4 последње године показује следећу слику:

	1929.	1928.	1927.	1926.
Активa				
Blagajna	56	30	49	20
Роба	8.469	6.002	4.242	3.900
Муштерије	6.482	5.289	4.228	4.199
Инвестиције	11.309	10.758	9.494	8.115
Пасивa				
Главница	1.250	1.250	1.250	1.250
Резерве	348	209	120	108
Резерва амортизације	6.613	5.371	4.176	2.750
Веровници	17.889	15.024	12.296	12.032
Добитак	218	225	172	95

Биланса Stock Brandy показује и за прошлу годину знатно повећање готово свих позитивних билансе. Инвестиције су порасле за преко пола милиона динара. Роба за готово два и пол милиона динара, а дужници (муштерије) за преко један и пол милиона din.

На пасивној страни, веровници су порасли за скоро 3 милиона динара.

Финансирање Stock Brandy врши се у главном путем кредита. Главница заједно са резервама износи преко 8 милиона динара. Инвестиције изnose преко 11 милиона или за 3 милиона динара више него што су властита средства. Како се Stock Brandy насланја на светску кућу Stock Medicinal, то је прилично свеједно, дали му мatica ставља на располагање потребна средства путем главнице или путем кредита.

Предузеће се стално проширује. Прошле године амортизација износи један милион 240 хиљада динара. Вредност инвестиција, по одбитку „Fonda амортизације“ износи данас мање од 5 милиона динара. То значи да је квота амортизације 25% вредности и то не стварне вредности, него вредности која је означена у knjigama.

Амортизација од један и четврт милиона код неотписаног дела инвестиција од цгло 5 милиона најбоље показује солидност подuzeћа. То значи да је добитак доста знатан и да се стварају резерве. Чисти добитак како је iskazan у билансу значи укamaчење главнице за скоро 20%. А кад не би било forsirane амортизације износио би много више.

Каџун губитка и добитка за 4 последње године овако изгледа:

	1929.	1928.	1927.	1926.
Приходи				
Бруто приходи	11.196	10.075	6.656	6.798
Расходи				
Општи трошкови	9.488	8.390	4.771	5.310
Propale тражбине	248	264	286	140
Отписи	1.241	1.194	1.426	1.152
Чисти добитак	218	225	172	92

Stock Brandy, pored produkata koje pušta u promet pod svojim imenom kao cognac i likere izrađuje još i čokoladu, kekse, razne vrste bonbona, limunadu i malinu, koje sve kod nas plasira pod svojim imenom.

Skopljanska izvozna banka u Skoplju

Račun izravnanja na dan 31. decembra 1929. godine

Aktiva

Pasiva

Gotovina u blagajni — — — —	707.629 73	Akcionarski kapital 10.000 kom. akcija od po 500 din. potpuno uplaćenih — — — — —	5,000,000 —
Potraživanje kod novčan. zavoda:		Fondovi:	
a) Narodna Banka — — — —	103.238 —	stalni rezervni fond — — — —	486.757 60
b) Domaći zavodi — — — —	25.666 80	10 od sto od čiste dobiti — —	62.500 —
Menice:		invalidski fond — — — —	37.500 —
a) u portfelju — — — —	7.126.205 —	penzioni fond banč. činovn. —	44.500 —
b) u reeskontu — — — —	2.016.790 —	Ulozi na štednju — — — —	5,048.773 24
Hartije od vrednosti — — — —	2,447.815 —	Razni poverioci:	
Vrednosti rezervnog fonda — —	70.146 —	po tekućim računima — — —	1,577.963 72
Zaloge — — — — — — — —	15.100 —	po privremenim računima —	96.879 31
Nepokretnosti:		Nepodignuta dividenda — — —	7.850 —
zgrada u ul. Kr. Aleksandra	800.000 —	Reeskont — — — — — — — —	2,016.790 —
zemljište u zajedn. sa firmom		Poverioci po garancijama — —	2,300.000 —
Bunjak Varon i Radosavljević	373.808 —	Polagači kaucija — — — — —	541.000 —
Razni dužnici:		Ostavljači ostava — — — — —	4,225.799 50
po tekućim računima — — —	1,140.563 —	Depoziti — — — — — — — —	86.800 —
po privremenim računima —	181.564 34	Tantijeme — — — — — — — —	50.000 —
Nameštaj po otpisu 10 od sto —	72.588 —	Dnevnice — — — — — — — —	64.800 —
Kaucije — — — — — — — —	541.000 —	Pošiljaoci naplata — — — — —	384.994 05
Ostave — — — — — — — —	4,225.799 50	Ostavljači supergarancija — —	475.000 —
Naplate — — — — — — — —	384.994 05	Razna žira — — — — — — — —	6,000.000 —
Dužnici garancija — — — — —	2,300.000 —	Čista dobit za podelu akcion. na	
Supergarancije — — — — — —	475.000 —	10.000 kom. od po 500 din.	
Dužnici datog žira — — — — —	6,000.000 —	10 od sto — — — — — — — —	500.000 —
	29,007.907 42		29,007.907 42

Rashodi

Račun gubitka i dobitka na dan 31. dec. 1930. god.

Prihodi

Režijski troškovi:		Prihodi po kred. poslovima:	
a) plate — — — — — — — —	196.200 —	a) kamata po svim poslovima	1,262.074 58
b) kirija, ogrev, osvetl, kanc. materijal i dr. troškovi — —	84.822 88	b) provizija — — — — — — —	654.842 80
v) porez i takse — — — — —	176.633 —	Prihodi hartija od vrednosti na-plaćeni kuponi — — — — —	13.375 —
g) dnevnice Uprav. i Nadzor. Odbora — — — — — — — —	64.800 —	Prihodi od nepokretnosti — —	93.736 —
Plaćena kamata po svim poslov. Otpisi:	844.770 50		
10 od sto od nameštaja — —	8.052 —		
sumnjiva potraživanja — —	17.500 —		
penzionom fondu 10 od sto —	6.250 —		
Čista dobit u 1929. g. D. 625.000 na osnovu čl. 53. banč. pravila			
10 od sto Rez. fondu — — —	62.500 —		
2 od sto Invalid. fondu — —	12.500 —		
8 od sto tantijema Upravnom i Nadzor. Odboru i banč. osoblju — — — — — — — —	50.000 —		
Dividenda za 1929. g na 10.000 akcija po din. 50 od akcije —	500.000 —		
	2,024.028 38		2,024.028 38